

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до проведення практичних занять
з дисципліни

**«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ДИЗАЙНІ АРХІТЕКТУРНОГО
СЕРЕДОВИЩА»**

для студентів спеціальності
191 «Архітектура та містобудування»
денної та заочної форми навчання

2019

Методичні вказівки до проведення практичних занять з дисципліни «Сучасні тенденції у дизайні архітектурного середовища» для студентів спеціальності 191 «Архітектура та містобудування» денної та заочної форми навчання / Укл.: Б.В. Гой. – Запоріжжя: Національний університет «Запорізька політехніка», 2019 - 47 с.

Укладач: Б.В. Гой, доцент кафедри «Дизайн» НУ
«Запорізька політехніка», канд. арх.

Рецензент: В.Ф. Прусак, зав. кафедрою дизайну
Національного лісотехнічного університету
України (м. Львів), кан. пед. наук, доцент

Відповідальний
за випуск: І.С. Рижова, зав. кафедрою «Дизайн» НУ
«Запорізька політехніка», д-р. філос. наук,
професор.

Затверджено
на засіданні кафедри «Дизайн»
протокол № 1 від 20.08.2019 р.

Рекомендовано до видання
НМК факультету будівництва,
архітектури та дизайну
протокол № 1 від 5.09.2019 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Загальна характеристика дисципліни.....	5
1.1 Мета та завдання навчальної дисципліни.....	5
1.2 Організаційно-методичні вказівки.....	7
1.3 Система контролю якості навчання студентів.....	7
2. Програма навчальної дисципліни.....	7
3 План практичних занять.....	8
3.1 Практичні заняття за змістовим модулем 1.....	8
3.2 Практичні заняття за змістовим модулем 2.....	9
3.3 Системний підхід до формування дизайну архітектурного середовища у всіх його проявах та інноваційні стратегії їх розвитку...9	
3.4 Завдання і прийоми формування архітектурного середовища.....	18
3.5 Навчальний процес архітектурно-дизайнерського проектування.....	20
3.6 Дизайн середовища відкритих архітектурних просторів.....	23
3.7 Архітектурно-дизайнерські засоби формування відкритих просторів.....	24
3.8 Методична організація процесу архітектурно-дизайнерського проектування.....	26
3.9 Загальні вимоги до виконання завдань.....	28
Модульна контрольна робота	28
Теми рефератів.....	32
Питання до заліку.....	33
Методичні рекомендації до підготовки лекційного заняття.....	36
Методичні рекомендації до виконання практичної роботи.....	37
Методичні рекомендації до виконання індивідуальної роботи.....	38
Методичні рекомендації до написання реферату.....	43
Література.....	46

ВСТУП

Робота студента над курсом «Сучасні тенденції у дизайні архітектурного середовища» розпочинається з систематичної праці над літературою, яка вказана в навчальних програмах і конспекту лекцій. Вдумливе (часто неодноразове) читання того чи іншого розділу, окремої теми, продумування основних положень, виписка

найголовнішого, складання тез прочитаного – все це необхідні засоби оволодіння навчальним матеріалом.

При вивченні курсу «Сучасні тенденції у дизайні архітектурного середовища» магістр знайомиться з системою понять, яка є для нього найчастіше новою і потребує досить складної перебудови мислення. Намагайтеся не формально завчати набір поодиноких положень і термінів, а осмислювати матеріал, роздумувати над прочитаним, щоб розвивати теоретичне мислення, оволодівати новою термінологією. Не залишайте невідомі для вас слова, терміни, незнайомі імена, звертаєтесь для їх з'ясування до енциклопедій, довідників і словників з історії дизайну, історії архітектури та містобудування. А також творів архітекторів, культурологів, урбанологів, дизайнерів.

Лекційні заняття проводяться в інтерактивному режимі, включаючи в себе не тільки читання викладачем лекційного матеріалу, а й його обговорення. Для ефективності цього обговорення від магістра вимагається прочитання до кожної лекції щонайменше обов'язкової літератури, рекомендованої з відповідних тем у програмі. Кожен магістр повинен виступити з 10-хвилинною доповіддю по одній з тем курсу, підготувавши попередньо письмовий текст з основними ідеями доповіді обсягом 3-4 сторінки; поглиблене вивчення обраної теми покликане стимулювати більш глибоку роботу з першоджерелами і більш ґрунтовне освоєння матеріалу курсу. Кожна доповідь обговорюється магістрами на занятті.

Виконання рефератів передбачає, по-перше, ознайомлення і використання рекомендованої літератури, по-друге, безпосереднє виконання (написання) роботи, по-третє, її захист у формі презентації Power Point:

- наявність письмової роботи, що відповідає зазначеним вимогам;

- уміння студента відповідати на контрольні питання роботи.

Успішний захист графічної роботи є умовою допуску до здачі заліку.

Програма вивчення навчальної дисципліни «Сучасні тенденції у дизайні архітектурного середовища» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 191 «Архітектура та містобудування»

Предметом вивчення дисципліни – сучасний дизайн архітектурно-просторового та міського середовища.

Міждисциплінарні зв'язки

Вивчення курсу «Сучасні тенденції у дизайні архітектурного середовища» ґрунтується на матеріалах нормативних дисциплін бакалаврського рівня підготовки, таких як історія дизайну, історія архітектури історія містобудування, та інших, формує важливі додаткові навички, необхідні для вивчення міського простору.

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни складається з модуля 1 та з таких змістових модулів:

Модуль 1 Сучасні тенденції розвитку дизайну архітектури містобудівного середовища

Змістовний модуль 1 Системний підхід до формування дизайну архітектурного середовища у всіх його проявах та інноваційні стратегії їх розвитку.

Змістовий модуль 2 Інновації в технології формування об'єктів міського та дизайну архітектурного середовища

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни «Сучасні тенденції у дизайні архітектурного середовища» - надання студентам знання з комплексного формування сучасного міського середовища, що включає комплекс умов для створення задуманих автором вражень. Дійти цієї мети можливо завдяки трьом самостійним структурним рівням – процесу, простору, предметному комплексу, які працюють тільки разом.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Сучасні тенденції у дизайні архітектурного середовища» є:

- познайомити з характеристиками і особливостями провідних видів сучасного дизайну архітектурного середовища;
- розглянути загальні положення сучасного дизайну архітектурного середовища як суспільного явища;
- ознайомити із елементами композиції в сучасному дизайні та особливостями композиційного формування середовищних структур;

- вивчити прийоми і методи комплексного формування сучасного дизайну міського та архітектурного середовища;
- надати знання з алгоритму проектного процесу формування сучасного дизайну міського та архітектурного середовища;
- навчити студента бачити проблемну ситуацію в сучасному дизайні архітектурного середовища та знаходити шляхи вирішення проблеми через звернення до світового досвіду і через пошук індивідуального підходу.

В результаті вивчення курсу студенти повинні

Знати:

- методи і методики наукових досліджень архітектурно-просторового середовища;
- типологію об'єктів сучасного міського та дизайну архітектурного середовища і закономірності їх формування;
- естетичні основи сучасного дизайну архітектурного середовища, біологічні та соціальні закономірності естетики архітектурного середовища;
- головні положення, методи, засоби та прийоми комплексного формування архітектурного середовища;
- методичні основи архітектурно-дизайнерського проектування та структуру дизайн-діяльності.

Вміти:

- застосувати отримані теоретичні знання в практичній роботі дизайнера та архітектора;
- виконувати передпроектний аналіз сучасного дизайну архітектурного середовища;
- проектувати різні типи об'єктів урбодизайну на різних містобудівних рівнях, формувати компоненти штучного середовища;
- застосовувати методи, засоби та прийоми комплексного формування сучасного дизайну архітектурного середовища.

мати компетентності:

- здатність виконувати консультаційні послуги в галузі сучасного дизайну архітектурного середовища та участі в аналізі просторових міських структур;
- здатність виконувати дизайнерські рішення міських просторів з проектуванням малих форм, ландшафтних компонентів,

колористики та світлокольорового дизайну, елементів візуальної комунікації, міської меблі тощо;

1.2 Організаційно-методичні вказівки

Організація, методики проведення, матеріальне забезпечення лекцій та практичних занять

Лекції та практичні заняття проводяться з використанням: проблемних лекцій, дискусій, ділових ігор, виконання групових завдань, підготовки та обговорення рефератів. У викладанні курсу використовуються комп'ютери та мультимедійний проектор.

1.3 Система контролю якості навчання студентів

Поточний контроль знань студентів забезпечуються переважно в усній формі на семінарських заняттях. Знання студентів оцінюються за допомогою: відповідей на практичних заняттях, виконання індивідуальних та групових завдань, підготовки та презентації реферату та есе, виконання індивідуального завдання.

Проміжний контроль здійснюється після кожного змістовного модуля за допомогою контрольних робіт (питання додаються).

Семестровий контроль проводиться у вигляді письмового або усного заліку.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1 Сучасні тенденції розвитку дизайну архітектури містобудівного середовища

Змістовний модуль 1 Системний підхід до формування дизайну архітектурного середовища у всіх його проявах та інноваційні стратегії їх розвитку.

Тема 1 Культурологічні основи і засади дизайну архітектурного середовища у всіх його проявах.

Тема 2 Еволюція і типологія об'ємно-просторових структур

Тема 3 Критерії та прийоми гуманізації громадських просторів в міському та архітектурному середовищі

Тема 4 Соціально-містобудівні передумови реновації

громадських просторів та особливості гуманізації громадських просторів в міському та архітектурному середовищі.

Змістовий модуль 2 Інновації в технології формування об'єктів міського та дизайну архітектурного середовища

Тема 5 Сучасний досвід і тенденції розвитку дизайну архітектурного середовища.

Тема 6 Сучасні тенденції розвитку середовищних систем.

Тема 7 Сучасні тенденції розвитку середовищних об'єктів.

3 ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

3.1 Практичні заняття за змістовим модулем 1

Системний підхід до формування дизайну архітектурного середовища у всіх його проявах та інноваційні стратегії їх розвитку.

Теми практичних занять

1. Освоєння завдань з архітектурно-дизайнерського проектування. Композиційні та естетичні засади проектування середовищних об'єктів. Виконання клаузури на тему «дизайн архітектурного середовища».

2. Проектний процес формування архітектурного середовища. Проектний аналіз і дизайн-концепція. Робота з генпланом. Функціональне зонування простору. Специфіка системного проектування паркових ансамблів.

3. Дизайн середовища вулиці (площі, скверу). Клаузура: «Візуальні комунікації вулиці міста»; «фактори формування сучасного образу міста»; «організація предметно-просторового середовища площі».

4. Загальні відомості про робочі креслення. Виконання генплану паркового ансамблю. Виконання дендрологічного плану парку. Оформлення відомості рослин.

3.2 Практичні заняття за змістовим модулем

Інновації в технології формування об'єктів міського та дизайну архітектурного середовища

Теми практичних занять

5. Дизайн середовища житлового двору. Клаузура: «Благоустрій житлового двору».

6. Виконання плану та ескізу просторової структури громадського комплексу в парковому ансамблі. Виконання креслень. Функціональне зонування приміщень громадської будівлі.

7. Проект на вільну тему (згідно напрямку магістерської роботи). Проект фрагмента середовищного ансамблю (комплексу). Клаузура: «Площа перед громадським комплексом», «Комплексне формування середовища міської набережної»; «Дизайн пішохідної вулиці» та ін. Розробка стильового рішення та колірної гами комплексу в просторі. Виконання ескізів, замальовок.

У результаті практичних занять з навчальної дисципліни студент повинен оволодіти сучасними методами і методиками формування архітектурно-дизайнерського середовища, знати основні поняття, визначитись з науковим апаратом, освоїти основні прийоми науково-практичної роботи. А також студент повинен вміти оцінити та вирішити проблемну ситуацію в архітектурно-дизайнерському просторі, надати проектні концепції, програми, сценарії та плани містобудівного розвитку населених місць, вміти аналізувати та обґрунтовувати архітектурно-містобудівні рішення згідно з нормативною документацією. Зробити висновки.

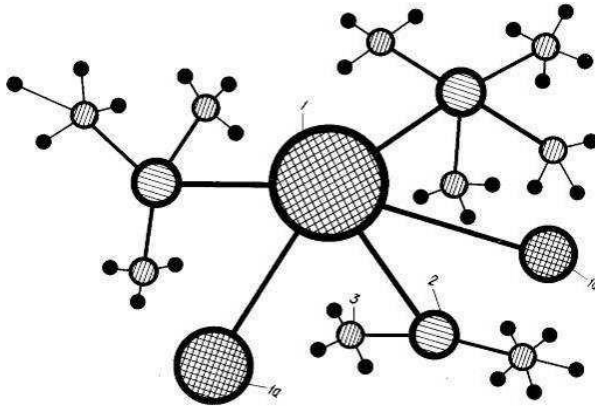
3.3 Системний підхід до формування дизайну архітектурного середовища у всіх його проявах та інноваційні стратегії їх розвитку

Системність архітектурного середовища формується системністю людської життєдіяльності і заснована на системній організації матерії Всесвіту. У процесі наукового пізнання світу людство шукає моделі, найбільш повно відображають взаємозв'язок людини з природою, необхідні як для виживання, так і для пояснення мети існування людства.

Тому архітектура як частина культури, аналізуючи довколишній світ, прагне відобразити його єдність у вигляді системи взаємопов'язаних моделей, придатних для використання їх в своїх теоретичних уявленнях і в практичній діяльності.

Головною ознакою будь-якої системи є її автономне існування, що має одну або кілька цілей. В архітектурному середовищі, створюваної з метою проживання і діяльності в ній людини, автономними системами є функціонально незалежні об'єкти, такі як

будівлі, міста, агломерації. Суб'єктивний зміст поняття системи полягає в тому, що її структура і зміст залежать від мети дослідження, поставленої людиною. Наприклад, метою може бути оптимізація системи обслуговування населення зростаючих міст, створення системи центрів, що організує навколо себе все життя міста і має модуль доступності в межах 15 - 25 хвилин ходьби від кожного житлового будинку (рис. 3.1).

1 - загальноміський центр; 1а - дублюючі міські центри з радіусами обслуговування 1,5 км; 2 - громадський центр адміністративного району; 3 - центри житлових районів.

Рисунок 3. 1 - Загальноміський центр в загальній системі суспільних центрів міста. Принцип ступінчастою організації системи обслуговування населення:

Архітектурної системою можна вважати штучно створене цілісний твір культури, за формою конструктивно відокремлений, має власне функціональне призначення, естетичну цінність і індивідуальні або типові, якісні ознаки.

Архітектурний твір має внутрішню просторову структуру, яка пов'язана з його соціальним призначенням і індивідуальним авторським баченням вирішення проблеми входження в існуючу природну і архітектурне середовище. Співвідношення форми і змісту розкривається в композиції архітектурного об'єкта і виступає в єдності

структури і функції. У понятті структура фіксується характер зв'язку, яка існує між елементами системи.

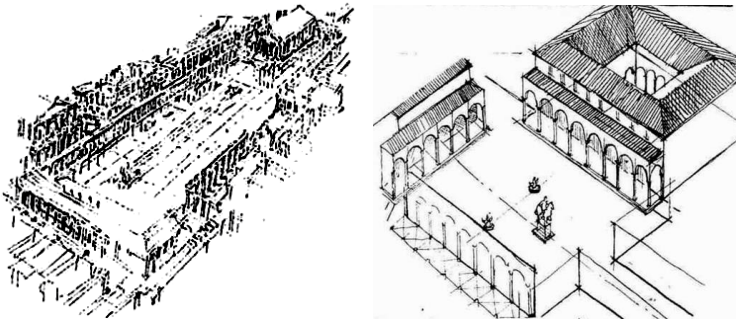
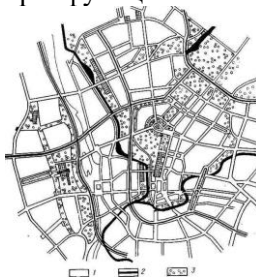

Рисунок 3.2 - Форми площ в Асосом, Флоренції відокремлені системи.

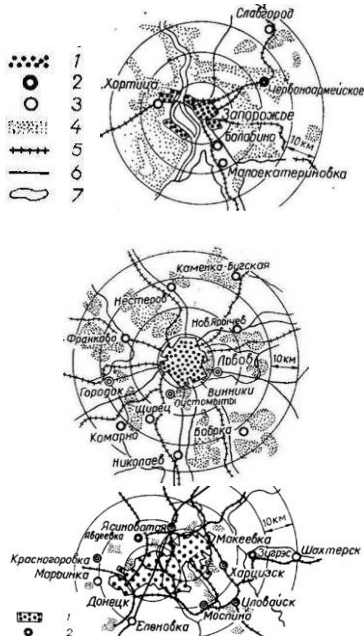
В архітектурі основним критерієм освіти систем є спосіб упорядкування процесів діяльності людини, групи людей і суспільства в просторово-часовій формі, утвореної з стилістично виразних об'ємно пластичних форм на основі природного ландшафту.

Архітектурні системи створені для певного виду діяльності людей отримують статус архітектурного або містобудівного об'єкта і систематизуються за правилами типології та класифікації. Суть систематизації становить організація і функціональна структуризація об'єктів, згідно їх ієрархічної підпорядкованості агломерація - система міст - місто - система центрів функціональних зон міста (рис. 3.3).

1 - загальноміський центр, 2 -магістралі міського значення, 3 - зелені насадження

Рисунок –3.3 Харків. Схема планування функціональних зон і шляхів руху центрального району міста

а - система Запоріжжя; б - система Львова; в - Донецька - Макіївський система: 1 - місто - центр; 2 - місто - супутник; 3 - інші міста; 4 - рекреаційна зона зелених насаджень; 5 - залізниця; 6 - автодорога; 7 - водні простору, водойми.

Рисунок 3.4 - Системи взаємно пов'язаних населених місць

Композиційна складова міських систем закладається в візуальному сприйнятті міських ансамблів.

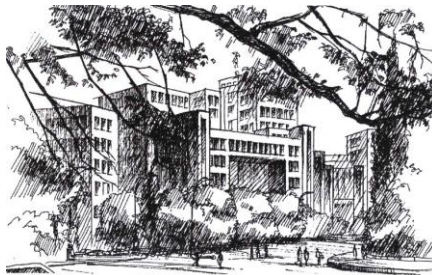

Рисунок 3.5 - Вид на Держпром

Синтез фрагментарних сюжетів - стає основою композиції просторової структури міського середовища, який з'єднує різномасштабні архітектурні об'єкти. Такий синтез відбувається на перспективним зображенням з «пташиного польоту» існуючої і проектної ситуації (рис. 3.6, 3. 7).

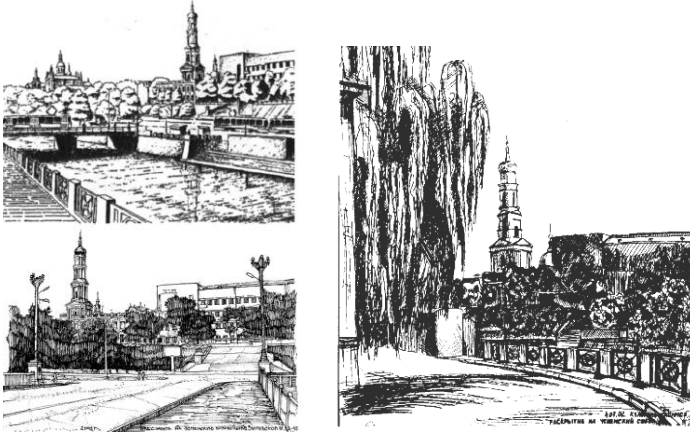

Рисунок.3.6 - Історичний центр міста.

Успенська дзвіниця в Харкові фіксує візуальні зв'язки периферії з центром міста завдяки тому, що знаходиться на перетині головних осей ландшафтної структури: лінії вододілу центрального плато, що збігається з вул. Сумській, і поперечної їй осі з'єднання річок Лопані і Харків, також візуально активною. Малюнки У.Костенко,

Р.Кравченко, С.Герасимової, В.Гілун. Е.Сітцовой

Університету, перебуваючи на вершині Центрального плато і маючи великий нерозчленованої масштаб, домінує в структурі центру: він видно і з далеких панорам міста. На площі центром композиції є пам'ятник Леніну - мала архітектурна форма

Рисунок.3.7 - Ансамбль площі Незалежності в г Харкові. ансамбль Держпрому і

Тип просторово-часових параметрів архітектурної системи задається світоглядом епохи і відповідає статусу суспільства в навколишньому людині світі. Наприклад, середньовічна вільна просторово-часова структура міста і його площа відрізняється від регулярної осрової структури міських вулиць і площ класицизму.

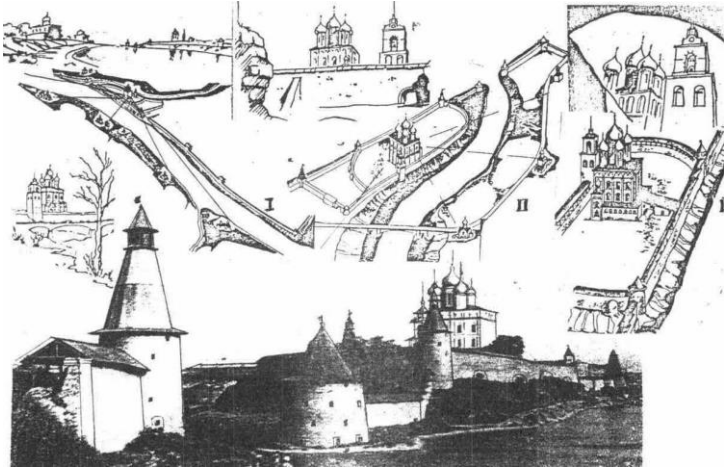

Рисунок 3.8 - Псков. Ієрархічна впорядкованість архітектурно- просторового середовища з урахуванням візуального розкриття на головний собор - архітектурну домінанту на кожному рівні композиційної організації структури

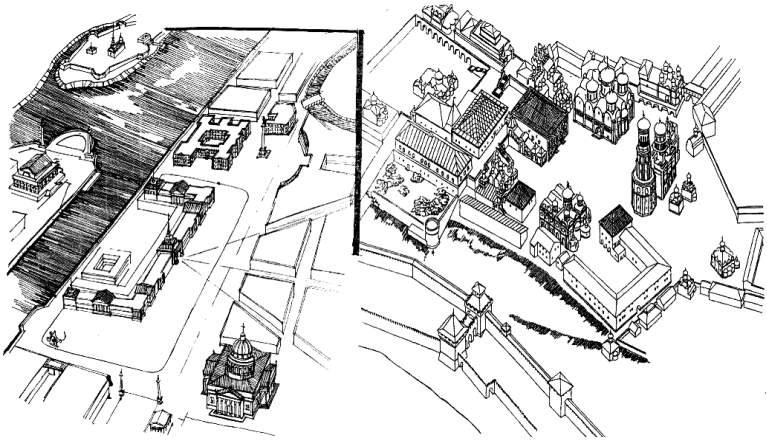

Рисунок.3.9 - Площі Петербурга 18 - 19 ст. (1) і Москви 17 в. (2). Регулярний і вільний композиційні прийоми об'єднання просторів площ Двірцевій та Сенатській в Петербурзі і Іванової та Соборній в Московському Кремлі.

Типологія міських просторів

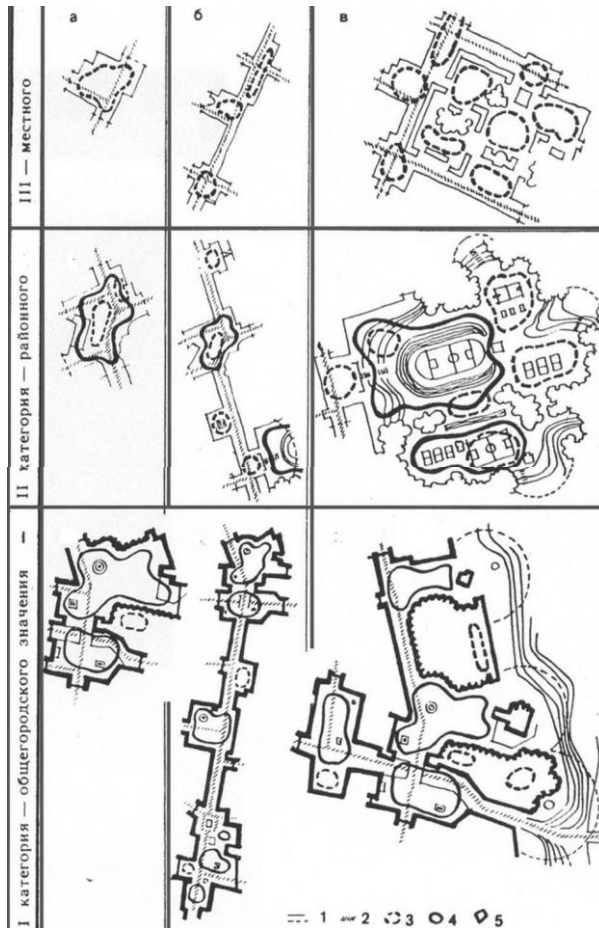

Рисунок 3.10 - Типологія міських просторів: А - локальні; Б - лінійні; В - розчленовані: система перетіають; 1 - межа візуального охоплення; 2 - просторові осі; 3 - центр просторового вузла; 4 - зона впливу перетіають; 5 - межа забудови.

Парковий ансамбль Софіївка

Парки – це специфічна форма, яка поєднує природне й штучне середовище в єдиний художній простір. Малювання в парках вимагає іншого розуміння завдання, ніж малювання сталих штучних форм. Тут, на відміну від архітектурної статики, особливо важливою є передача мінливості і рухливості рослинних мас, живої роботи світла й тіні. Цим підкреслюється специфіка парку – контраст живих природних форм і форм архітектурних.

Рисунок 3.3.11 – Парк Софіївка (рис. студ. В. Сисоевої)

Прекрасним прикладом синтезу штучно створених і природних форм є уманський парк Софіївка, створений в стилістиці раннього європейського романтизму. Софіївський парк становить складну масштабно-просторову образну структуру, основою якої стала долина річки Кам'янки, а витончені схили її берегів – основою об'ємно-просторових співвідношень й архітектурного сюжету парку. У композиції парку задіяні всі масштаби ландшафтних форм: від великих (долина річки, яри, пагорби, ущелини, вододіли) до дрібних (кам'яні гроти, групи каменів і окремі кам'яні брили). Унікальною рисою території парку є значний перепад рельєфу. Як відомо, парк був створений на території, на якій не було значних зелених насаджень, і тому відкриті простори створювалися в ньому штучно із задуманою композиційною метою. Саме масштабні побудови парку створюють цікавий і неповторний його образ. Основу масштабної побудови становить поняття довкілля як багаторівневої просторової структури, в якій першим (вищим) просторовим рівнем вважається об'єкт у цілому або зовнішнє довкілля, залежно від мети дослідження. При цьому враховуються умови реального і неоднозначного сприйняття людиною цих просторів.

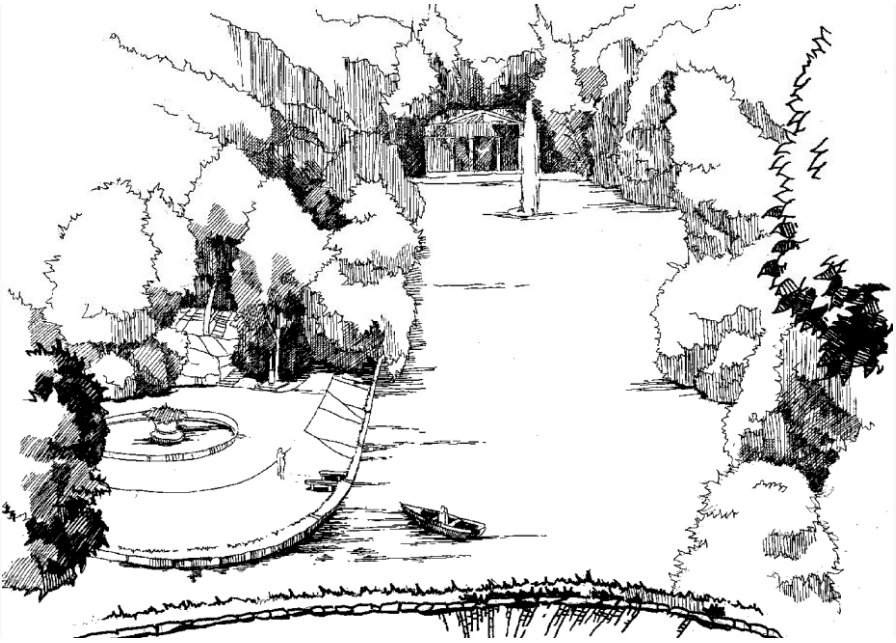

Рисунок 3.3.12 - Парк Софіївка. Нижнє озеро – «Іонічне море» (рис. студ. В. Ганжи)

3.4 Завдання і прийоми формування архітектурного середовища

Першим кроком в навчальному проекті є формування емоційного змісту середовища – гами почуттів і настроїв. Діапазон можливих настроїв в середовищі включає безліч суперечливих установок, мотивів, що утворюють базові емоційні відчуття: монументальність, камерність, інтимність, діловитість, раціональність і з'єднують їх функціональними процесами, вибором занять і лінією поведінки.

Реалізуються ті чи інші відчуття різними архітектурно-дизайнерськими прийоми і засобами. Насамперед це просторова композиція, візуальна організація речового наповнення, світло-кольорове наповнення середовища, звукові ефекти і т. п. Так, почуття парадності, монументальності асоціюються з симетричними,

укрупненими композиціями, «відкритістю» і великими розмірами функціональних просторів, стриманістю колірної рішення. Камерні настрої організуються, скоріше, протилежними прийомами: «замкненістю», захищеністю вільно організованого простору, відсутністю занадто великих деталей і членувань, поліхромної гамою. «Діловитість» середовища виявляється чіткістю, раціональністю її організації, відсутністю «зайвих» деталей, ввключенням переважно елементів технологічного обладнання, націленістю колірної рішення на виділення, підкреслення головного в композиційній структурі.

«Рекреаційна» атмосфера створюється протилежними способами. Допомагають уточнювати емоційно-психологічну націленість середовища відчуття масштабу і масштабності. Поліфункціональність середовища диктує різноманітність її масштабів – від житлового приміщення до великої магістралі або паркового комплексу. В принципі регулюється масштаб внесенням потрібної кількості членувань в простір та його наповнення. Чим менше членувань то більшим здається середовище, чим більше їх – тим воно стає більш камерним. Різноманітність способів і форм внесення масштабних перетворень в середовищні структури – один із засобів досягнення найважливішого завдання архітектурно-дизайнерського проектування – цілісності середовищного дизайну. Цілісність – одне з центральних понять мистецтвознавства, що представляє твір архітектурно-дизайнерського мистецтва як органічну «живу» систему, де кожен елемент відображає властивості цілого. Фрагмент середовища вважається цілісним, якщо він відповідає вимогам обмеженості (зорового або функціонального видокремлення з оточення), зв'язності (взаємозалежності його компонентів, процесів і форм споживання) і компактності, які допомагають усвідомити самостійність об'єкта і свідчать про співвідпорядкованість його елементів.

Для глядача цілісність асоціюється з завершеністю середовищного рішення, характеру середовища, який запам'ятовується як його невід'ємна риса (врівноваженість, діловитість, яскравість та ін.).

3.5 Навчальний процес архітектурно-дизайнерського проектування

Навчальний процес складається з системи графічних завдань. Відбувається це на прикладах цілеспрямованого вирішення завдань формування комплексних середовищних об'єктів двох типів – фрагментів середовища (окремі зони кварталу, ігровий майданчик житлового двору і т. п.) і цілісних середовищних об'єктів і систем (житловий район, адміністративно-громадський комплекс та ін.). Це дозволяє обґрунтовано застосовувати загальні теоретичні знання про принципи

архітектурно-дизайнерської творчості в ході проектування найбільш характерних видів і форм архітектурного (предметно-просторового)

середовища.

Об'єктами навчального процесу стають окремі елементи обладнання або предметного наповнення і навіть пропозиції щодо організації, технології, сценарного моделювання ті чи інші процеси життєдіяльності. Бо саме ці теми (обладнання, речовий світ, організація функціональних процесів) багато в чому визначають специфіку дизайнерської інтерпретації звичайних архітектурних завдань.

Дисципліна дизайн міського середовища складається з:

– теоретичних і довідкових відомостей про предмет і технології проектування;

– практичних занять, пов'язаних з виконанням комплексних проектних завдань;

– самостійної роботи студентів.

Результати проектної роботи оформляються у вигляді:

а) графічних проектних матеріалів (креслення в необхідних масштабах, перспективи, схеми, малюнки, кольорові композиції та ін.);

б) комп'ютерних моделей, натурних фрагментів і деталей, інсталяцій і т. п.;

в) необхідних пояснень (реферат, пояснювальна записка і т. п.).

Роботи студентів націлені на розуміння комплексності і різноманіття проблем формування середовища, орієнтовані на

ознайомлення з широкою палітрою сучасних художніх течій в архітектурі і дизайні.

Мета навчального курсу – дати студенту, поряд із загальними положеннями про архітектурне проектування:

- уявлення про дизайн архітектурного середовища, як самостійної професії;
- специфічні знання про художнє проектуванні середовищних систем;
- первинні відомості про набір засобів і прийомів рішення середовищ них завдань.

Таблиця 3.1 – Тематика завдань з дисципліни «дизайн міського середовища»

/п	Найменування завдання Проекти (графічні роботи)	Тема завдання	Термін
	Концептуальне рішення середовищного об'єкта	«Організація основних композиційних вузлів рекреаційної території (парку, набережної і т. п.)»; «Ігровий простір дитячого майданчика» та ін. (в контексті обраної магістерської роботи)	4
	Дизайн середовища вулиці (площі, скверу)	«Візуальні комунікації вулиці міста»; «фактори формування сучасного образу міста»; «організація предметно-просторового середовища площі»	4
	Дизайн середовища житлового двору	«Благоустрій житлового двору»	4
	Проект на вільну тему (згідно напрямку магістерської роботи). Проект фрагмента середовищного ансамблю (комплексу)	«Пам'ятний монумент на міській площі», «площа перед громадським комплексом», «комплексне формування середовища міської набережної»; «дизайн пішохідної вулиці» та ін.	6

Архітектурне середовище при цьому розглядається як особливий об'єкт проектування, що включає, крім загальних об'ємно-просторових форм, складну систему їх предметного наповнення, інженерно-технічного, тектонічного і декоративного насичення і оснащення. Для цілісного проектування середовища необхідно ретельне вивчення та врахування його історичного, психологічного та архітектурно-художнього контексту.

Комплексність художнього формування архітектурно-середовищних об'єктів визначається прагненням до єдності їх естетичних характеристик, віддзеркалюючи поняттями «образ», «ансамбль», «стиль», які відносяться до всіх компонентів і параметрам середовищної системи в цілому.

Завдання навчального курсу:

- відокремити студента від стереотипів формування проектного рішення, показати множинність шляхів його пошуку;
- навчити вибирати оптимальний варіант з ряду можливих, розвивати і вдосконалювати його в процесі роботи;
- показати різноманітність і взаємозамінність засобів реалізації загального художнього задуму;
- налаштувати на індивідуальний підхід до осмислення і формування художнього образу середовищного об'єкта;
- ознайомити студента з технологією, послідовністю становлення і реалізацією проектного задуму.

Робота над проектом починається з передпроектного аналізу – реального знайомства з ситуацією, її фіксації за допомогою фотографування, замальовок, висунення пропозицій щодо усунення середовищних недоліків, розробки перших ескізів елементів міського дизайну. Все це в кінцевому підсумку дозволяє сформулювати індивідуальний підхід до проблем формування середовища міста і розробити дизайн-концепцію благоустрою його окремих фрагментів.

До складу проекту входить загальна планувальна організація території, що розглядається, включаючи пропозиції по її благоустрою та обладнанню (зупинки громадського транспорту, малі архітектурні форми, оформлення вивісок і вітрин магазинів, освітлення та озеленення вулиць і т. д.).

На основі дизайн-концепції студенти розробляють пропозиції щодо формування і обладнання конкретних планувальних фрагментів

– перехресть, площ та ін. – з опрацюванням переліку необхідного обладнання та колористичного рішення фасадів існуючих будівель.

Мета навчання – розвиток і поглиблення установок і навичок із залученням спеціальних відомостей з досвіду світової сучасної дизайнерської практики.

У роботі над планувальним проектом особливу увагу приділяють його містобудівній основі – транспортній схемі, ландшафтній ситуації, містобудівному контексту, організації обслуговування. Але найголовніше – студенти шукають в цьому проекті його дизайнерську специфіку, націлену на вдосконалення технічного забезпечення способу життя городян.

Результат – більш гармонійне поєднання природних і антропогенних елементів середовища, тобто поява більш естетичних і комфортабельних умов для людини. Темою завдання можуть стати різні об'єкти – дворові або вуличні території, рекреаційні території різного типу і т. п.

Дизайн середовища, поряд з традиційними, висуває абсолютно нові об'єкти проектування. Наприклад, студенти-архітектори майже ніколи не проектують свято – особливий стан середовища, її атмосферу, виражену через організацію і послідовність дій, їх обладнання і прикрасою.

3.6 Дизайн середовища відкритих архітектурних просторів

Більшість архітектурних проектів мають рішення різного роду площ, вулиць, паркових ансамблів, житлових територій і т. п. Це специфічні об'єкти проектування – відкриті архітектурні простори, до яких відносяться найрізноманітніші просторові ситуації, які повністю або частково не мають огорожень (стін) і покриття, і тому безпосередньо схильні до прямого природно-кліматичного впливу (вітер, опади, температура повітря і т. п.).

Розрізняють ландшафтні (природні) відкриті простори (сільськогосподарські території, парки, акваторії і т. п.), міські (вулиці, площі, житлові двори і т. д.), спеціальні відкриті споруди (стадіони, технічні майданчики).

Відкриті простори характеризуються особливими способами організації функції і вигляду:

- великий розмір, який обумовлений специфічними умовами сприйняття (розмитість далеких планів, «умовність огорожень», «кулісна» побудова глибинної композиції), нове відчуття масштабу простору;

- ландшафтні компоненти: зелень, небосхил, які відіграють досить активну роль у формуванні вигляду;

- функція у відкритому просторі стає комплексною (головна вулиця – як комунікаційний канал, суспільно-торговий центр і символ міста одночасно).

Більшість «міських інтер'єрів» зливаються, «перетікають» один в одного, складаючи безперервний ланцюг різних «полів діяльності» і вражень. Це ставить перед проектувальниками спеціальні завдання: – вміти «розділити» засобами архітектури і дизайну вигляд сусідніх, просторів;

- знати прийоми «з'єднання», гармонізації не тільки функціональних процесів, а й вражень від різних міських просторів;

- вміти організувати сукупність сусідніх фрагментів міста в єдину функціональну і художню композицію, зі своїми акцентами і кульмінаціями.

Розмір відкритих просторів настільки великий, що в їх межах, крім прямих функцій (наприклад: комунікація, торгівля), завжди з'являються додаткові (відпочинок, інформація) зі своїм наповненням; при цьому для глядача головним в образі площі стає не її загальне огороження (забудова), а предметне наповнення ближнього плану, що організує дану функціональну зону. Крім того, великий розмір міських просторів диктує й особливі прийоми його дизайну – від організації водостоку до прийомів освітлення.

Таким чином, функціонально-художні різновиди фрагментів міста породжують нестандартність, множинність форм предметного наповнення цих просторових осередків і призводить до появи абсолютно несхожих архітектурно-дизайнерських середовищних композицій.

3.7 Архітектурно-дизайнерські засоби формування відкритих просторів

Основними засобами формування міського інтер'єру вважаються різні архітектурні об'єми і маси – будівлі і споруди. Вони

фізично виокремлюють простір інтер'єру, а поєднання їх силуетів, чергування з розривами задають емоційно-художнє враження.

Важливу роль відіграють різноманітні площинні споруди: функціональні майданчики, дороги, проїзди та інші планувальні елементи.

Твори монументально-декоративного мистецтва також являються формоутворюючим фактором міського простору (різного роду монументи, декоративні об'єми і т. п.). До творів образотворчого мистецтва примикає інша група – інформаційні пристрої і обладнання. Різноманітність ролей притаманне і численній групі елементів міського дизайну. Лави, ліхтарі, кіоски утворюють заповнення міського простору, а їх окремі різновиди разом з балюстрадами і парапетами стають частиною символічних огорож. Такою ж універсальністю володіють об'єкти благоустрою і ландшафтних елементів – газони, квітники, висока і низька зелень, форми рельєфу, водоймища та ін.

Серед елементів міського дизайну особливу увагу слід звернути на пристрої і засоби інформації (годинник, показчики, інформаційні табло, піктограми), соціальну і торговельну рекламу (вітрини, афіші, плакати, щити, написи, суперграфіка); спеціальні елементи періодичного, тимчасового та святкового оформлення (квіткові гірлянди, транспаранти, гасла, об'ємні установи), а також тимчасові паркани, будівельні ліси і конструкції, переносні огорожі і показчики.

Всі елементи міського дизайну можна умовно розділити на 3 групи в

залежності від призначення і умов розміщення:

– обладнання та інженерні пристрої;

– речове наповнення, призначене забезпечити «місцевий» попит;

– елементи загальноміської функціональної системи (елементи транспортної інфраструктури, мережі «фірмових» установ обслуговування та ін.).

У дизайні міського середовища особіно стоїть ландшафтний дизайн – формування просторових умов і наповнення середовищних ситуацій за допомогою елементів природи. Засобами ландшафтного дизайну вважаються: рельєф, водоймища, атмосферні умови, зелені насадження. Застосовуються вони в комплексі з архітектурними та інженерними формами і пристроями.

Специфічні властивості ландшафтного дизайну: жорстка ієрархічна взаємозалежність природних компонентів; принципова нестійкість, динамічність природних структур. Сучасні тенденції використання ландшафтного дизайну в середовищі пов'язані, перш за все, з новими технічними засобами. При цьому спостерігається посилене освоєння дахів будівель, незручних територій міста, виробничих майданчиків, автостоянок.

Не меншу роль в системі дизайнерських засобів формування відкритих просторів відіграють малі архітектурні форми. До числа малих форм традиційно відносяться огорожі, балюстради, підпірні стінки і сходи, фонтани, басейни, ліхтарі, лави, урни, квіткові вази, навіси, перголи, кіоски, альтанки та інші елементи середовища, які зазвичай складають частину будь-якого середовищного ансамблю і проектується з урахуванням його архітектурної структури і стилістики.

3.8 Методична організація процесу архітектурно-дизайнерського проектування

Завдання, які стоять перед дизайнером, різні за змістом, за ступенем складності і можуть вирішуватися по-різному. Процес проектування включає «передпроектний аналіз», «пошук художнього образу» або «проектну концепцію», «ескізний проект» і «розробку елементів» об'єкта. Аналіз проводиться в чотирьох змістовних рівнях. *Перший* – функціонально-технологічний, пов'язаний з розумінням характеристик не лише технічних, ергономічних, а й художньо-стилістичних. *Другий рівень* передпроектного аналізу пов'язаний з особливостями міської ситуації. Ця реальність передбачає осмислене до неї відношення; вона може надихати тими чи іншими формальними якостями. Для того, щоб взаємодіяти з цим середовищем, необхідно вивчити його. *Третій рівень* аналізу стосується тієї особливості проекту, яка пов'язана з його конкретної суттю. *Четвертий рівень* передпроектного аналізу є наслідком особливостей традиції творчого досвіду того чи іншого архітектора-дизайнера, який працював в руслі або в дусі проектних проблем. Цей пласт аналізу реалізується замальовками прототипів.

Різноманітна інформація передпроектного аналізу є фундаментом породження наступного рівня проектного мислення –

«проектна концепція». «Проектну концепцію» можна порівняти з традиційною для архітектурного проектування «ескіз-ідеєю». Проект-концепція може виконуватися в жанрі «швидких малюнків», що повністю розкривають її зміст.

Ця робота дає можливість ознайомити студентів з принципами дизайнерського способу мислення. Далі «проектна концепція» потребує більш докладної розробки, що має назву «ескізний проект».

Ескізний проект враховує зауваження, зміни, що виникають в процесі

розгляду викладачем (замовником) проектної концепції. Ескізний проект спирається на ідеї, прийняті на стадії розгляду проектної концепції. Ескізний проект на новому, більш глибокому або, скоріше, більш детальному рівні враховує вимоги до майбутнього об'єкту. Така робота вимагає більш детального знайомства з існуючими нормами проектування. Робота над ескізним проектом передбачає не просто уточнення і поглиблення концепції, але свідоме переосмислення на новому рівні основних проектних цінностей і орієнтирів. Таким чином ескізний проект – це об'ємно-планувальне рішення ситуації в цілому. При цьому архітектор-дизайнер пропонує конструктивні рішення, враховуючи матеріали і технології їх обробки та застосування. Наприкінці архітектору-дизайнеру залишається розробити необхідні «робочі креслення».

Основний сенс творчої діяльності архітектора-дизайнера полягає в формуванні матеріального оточення і організації простору в інтересах людей з поглибленим урахуванням індивідуальних потреб кожної людини. Система принципів і закономірностей, що відображають всю складність взаємовідносин людини з навколишнім предметно-просторовим світом, може бути виражена чотирма групами вимог: соціальні, утилітарно-функціональні, ергономічні, естетичні та економічні.

Соціальні – це вимоги організації середовища, що враховують соціальні потреби.

Утилітарно-функціональні – вимоги, що пред'являються до середовища людиною-споживачем.

Ергономічні – вимоги, що забезпечують відповідність середовища можливостям людини.

Естетичні – вимоги, що поєднують в собі цінність середовища як елемента художньої культури.

В центрі уваги дизайнера архітектурного середовища завжди знаходиться людина з її індивідуальним і громадським усвідомленням, утилітарними і естетичними потребами. Ціль дизайну середовища – це розробка системи принципів і закономірностей, що відображають всю складність взаємовідносин людини з навколишнім світом.

3.9 Загальні вимоги до виконання завдань

1. Графічна частина вправ виконується на аркушах формату А3; А2 фломастером, рапідграфом або будь-яким графічним матеріалом. На малюнках повинні бути відображені: загальний вигляд об'єкта (комплекса), його плани (для містобудівного об'єкта – генеральний план), внутрішня та зовнішня просторова структура, матеріальне речове наповнення, інженерне обладнання та інші зображення, що розкривають архітектурну та дизайнерську ідею об'єкта.

2. Зображення архітектурно-дизайнерських об'єктів необхідно починати з показу позиції людини та лінії горизонту. На графічних зображеннях необхідно показувати світлові характеристики.

3. Рисунки супроводжуються аналітичними схемами, моделями тощо.

4. Для прикладів необхідно використовувати: рисунки архітектурних та дизайнерських прототипів.

5. До графічних завдань додаються анотаційні пояснення, які відповідають темі завдання. Роботи виконуються протягом визначеного терміну і здаються викладачеві на перевірку. В кінці курсу весь комплект робіт у вигляді альбому здається викладачеві.

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Дати розгорнуту письмову відповідь на запитання

Варіант 1

1. Дайте визначення поняттю «Громадський міський простір».
2. Назвіть всі елементи міського дизайну архітектурного середовища.

Варіант 2

1. Поясніть взаємозв'язок людини з природним ландшафтом.
2. Сформулюйте поняття композиції в дизайні архітектурного середовища.

Варіант 3

1. Надайте оцінку дії кольору на людину.
2. Що означає категорія «цілісності» в дизайні архітектурного середовища?

Варіант 4

1. Що входить до ландшафтно-композиційного аналізу?
2. Перерахуйте основні принципи вдосконалення формування міських просторів.

Варіант 5

1. Дайте характеристику основним природним компонентам середовища.
2. Розкрийте особливості принципу «історичної спадкоємності».

Варіант 6

1. Дайте визначення терміна «ландшафтна архітектура», «місто», «інтер'єрний простір».
2. Дайте характеристику принципу «екологічної комфортності».

Варіант 7

1. Перерахуйте прийоми програмування світлокольорового середовища.
2. Дайте характеристику принципу «функціональної структуризації».

Варіант 8

1. Надайте оцінку першим теоріям дизайну.
2. Дайте характеристику принципу «пріоритетності природних компонентів середовища».

Варіант 9

1. Назвіть пізнавальні процеси в архітектурному середовищі.
2. Дайте характеристику принципу «естетичної привабливості і індивідуальності».

Варіант 10

1. Роль ландшафтного дизайну у формуванні громадських просторів в міському середовищі.
2. Дайте характеристику принципу «світлокольорового посилення виразності простору».

Варіант 11

1. Дайте визначення простору архітектурного середовища.
2. Що означає формування в дизайні архітектурного середовища?

Варіант 12

1. Охарактеризуйте композиційну структуру ландшафтно-містобудівного середовища за різними світоглядами.
2. Розкрийте сутність форми та її взаємозв'язок із функцією об'єкту дизайну архітектурного середовища

Варіант 13

1. Наведіть приклади ландшафтно-архітектурних композицій.
2. Наведіть приклади відображення «національного» та «інтернаціонального» в архітектурі та дизайні.

Варіант 14

1. Назвіть основні типи за призначенням парку.
2. Що в архітектурі аеропортів, як транспортних систем, повинне мати універсальний характер, а що може апелювати до місцевих традицій та особливостей?

Варіант 15

1. Охарактеризувати основні елементи природного ландшафту міського середовища.
2. Що таке рекламні структури і як вони реалізуються в аспекті носія національного та інтернаціонального в дизайні архітектурного середовища?

Варіант 16

1. Перерахуйте основні стимули формування інтерактивного архітектурного середовища.
2. Наведіть приклади відображення національних особливостей в інтер'єрному дизайні.

Варіант 17

1. Що таке «композиційний центр»?
2. Як локальні особливості місця реалізуються у дизайні міського середовища?

Варіант 18

1. Назвіть ознаки, що характеризують обмежені і необмежені простори.
2. В чому сутність дизайну архітектурного середовища?

Варіант 19

1. Хто був першим піонером комерційного дизайну?
2. Чим середовищ ний дизайн суттєво відрізняється від архітектурного дизайну?

Варіант 20

1. Що таке «домінанта» в композиції?
2. Охарактеризуйте композиційні особливості інтер'єру в дизайні архітектурного середовища.

Варіант 21

1. Назвіть основні типи міських просторів з урахуванням соціальної принади.
2. Сформулюйте поняття «типології» в дизайні архітектурного середовища?

Варіант 22

1. Чим відрізняються «приватний» та «напівприватний» простір.
2. Охарактеризуйте художній зміст архітектурного та міського архітектурного середовища.

Варіант 23

1. Дайте визначення поняттю «ділові» міські простори.
2. Надайте оцінку професійним вимогам щодо формування масштабності архітектурно-середовищних об'єктів і систем.

Варіант 24

1. Назвіть основні типи міських просторів з урахуванням виявлених функцій.
2. Надайте оцінку цільовим установкам архітектурного середовищного проектування.

Варіант 25

1. Назвіть три основні категорії проблем формування міських просторів.
2. Охарактеризуйте процес формування архітектурного та міського архітектурного середовища.

Варіант 26

1. Як вирішуються в наш час проблеми сучасного розвитку дизайну архітектурного середовища?
2. Охарактеризуйте особливості проектування архітектурно - середовищних об'єктів і систем.

Варіант 27

1. Назвіть сучасні види дизайну архітектурного середовища.
2. Назвіть та охарактеризуйте основні категорії типології.

Варіант 28

1. Сформулюйте поняття «міське середовище».
2. Назвіть об'єкти монументального дизайну архітектурного середовища..

Варіант 29

1. Назвіть та охарактеризуйте основні структури феномену «середовище».
2. Як впливають національні (місцевого, традиційного) й інтернаціональні (глобального, загальнолюдського) фактори на образотворення в монументальному дизайні архітектурного середовища.

Варіант 30

1. Охарактеризуйте методи комплексного формування міського архітектурного середовища.
2. Назвіть архітектурні школи в Україні и проаналізуйте їх.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ

1. Історія становлення урбодизайну.
2. Принципи універсального дизайну архітектурного середовища.
3. Поняття публічного простору.
4. Проксеміка як засіб гуманізації міських просторів.
5. Композиційні основи формування громадських просторів міста.
6. Сучасні тенденції у розвитку дизайну публічних просторів.
7. Теоретичні витoki виникнення дизайну міських просторів.
8. Постмодернізм як культурний контекст урбодизайну.
9. Образність у дизайні архітектурного середовища.
10. Дизайн інтерактивних просторів у містах.
11. Динамічність як принцип формування міського середовища.
12. Закономірності зорового сприйняття міських інтер'єрів.
13. Масштабність міського простору.
14. Роль проксемічних дистанцій в організації міських просторів.

15. Багатоструктурність міського середовища під час формування міських просторів.
16. Естетична оцінка міського середовища.
17. Рівні архітектурної деталізації у міському просторі.
18. Феномен «театралізації» міських публічних просторів.
19. Сутність слабкої проектної позиції в урбодизайні.
20. Особливості скандинавського дизайну середини ХХ століття та його взаємозв'язок з архітектурою.
21. Вплив теорій містобудування на розвиток урбодизайну.
22. Сучасні композиційні засоби в архітектурі кінця ХХ – початку ХХІ століття.
23. Художній підхід до формування публічних просторів міст.
24. Методичні основи формування типології публічних просторів міст.
25. Скульптура як засіб гуманізації міського простору.
26. Роль public art в організації публічних просторів

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Дайте визначення термінам: простір, архітектура, дизайн, середовище, культура.
2. Розкрийте суть понять «дизайн архітектурного середовища».
3. Назвіть основні концепції і стратегії розвитку дизайну архітектурного середовища.
4. Назвіть чинники впливу на формування просторово-предметного середовища.
5. Назвіть види дизайну?
6. Що є «основним методом дизайну архітектурного середовища»?
7. Чим відрізняється «фундаментальна культурологія» від «прикладної культурології».
8. Розкрийте структуру процесу проектування просторово-предметного середовища.
9. Розкрийте структуру предпроектного аналізу процесу проектування.
10. Пояснить, як проявляється запозичений від природи композиційний підхід в архітектурній організації простору.
11. Дайте визначення поняттю «гуманізація».

12. Назвіть критерії гуманізації громадських просторів в міському середовищі.

13. Назвіть прийоми гуманізації архітектурного середовища громадських просторів в міському середовищі.

14. Охарактеризуйте прийом гуманізації «соціально-естетичної інформативності».

15. Назвіть основні компоненти формування громадських міських просторів.

16. Які передумови спонукають до реновації формування міських громадських просторів у ХХІ ст.

17. Дайте характеристику критерію «безперервності реновації».

18. Дайте характеристику критерію «осучаснення» простору.

19. Назвіть основні аспекти гуманізації громадських просторів в міському середовищі.

20. Перерахуйте основні типи громадських просторів в міському середовищі.

21. Охарактеризуйте «площу народних зборів».

22. Назвіть три підсистеми композиційної організації міських площ. Дайте їм характеристику.

23. Роль ландшафтного дизайну у формуванні громадських просторів в міському середовищі.

24. Роль світлокольорового дизайну у формуванні громадських просторів в міському середовищі.

25. Які задачі вирішує ландшафтний дизайн при створенні громадських просторів з його використанням.

26. Дайте визначення поняттю «мобільні системи озеленення».

27. Перерахуйте прийоми програмування світлокольорового середовища.

28. Дайте визначення простору архітектурного середовища.

29. Назвіть пізнавальні процеси в архітектурному середовищі.

30. Дайте визначення терміна «ландшафтна архітектура», «місто», «інтер'єрний простір».

31. Розкрийте суть структури ландшафтного дизайну.

32. Дайте характеристику основним природним компонентам середовища.

33. Як використовують кольорове коло при формуванні кольорового середовища?

34. Яке має значення в суспільстві символічність кольору?
35. Охарактеризуйте психологічні властивості кольору.
36. Надайте оцінку дії кольору на людину.
37. Які психологічні властивості притаманні «теплим» кольорам, а які «холодним»?
38. Що означає «інформативність» кольору?
39. З якими явищами пов'язана символічність кольору?
40. Визначте комунікаційні якості масштабу.
41. Що є принципом масштабних опозицій?
42. Як масштаб становить композиційний засіб формування образу?
43. Визначте соціальні та природні умови ландшафтно-архітектурної композиції.
44. Як світогляд впливає на композиційний засіб формування образу?
45. Визначте основні характеристики ландшафтно-архітектурної композиції
46. Охарактеризуйте особливості проектування середовищних об'єктів і систем.
47. Подайте визначення понять «інтерактивність» і «інтерактивний дизайн».
48. Викладіть особливості формування історичного та сучасного архітектурного середовища.
49. Перелічіть основні якісні характеристики інтерактивного середовища.
50. Кінетична архітектура і кінетичний дизайн як засоби перспективного формування архітектурного середовища.
51. У чому полягає специфіка застосування інноваційних технологій в архітектурно-будівельній галузі?
52. Цілі впливу інтерактивних технологій.
53. Які можливості застосування технологій в архітектурі?
54. Наведіть приклади використання технологій в створенні архітектурних об'єктів.
55. Які групи інтерактивних елементів застосовуються в створенні об'єктів архітектурного середовища?
56. Охарактеризуйте перші об'єкти інтерактивної архітектури.
57. Перелічіть базові критерії створення інтерактивних архітектурних об'єктів.

58. Визначення поняття «медіа архітектура».

59. Архітектурно-дизайнерські особливості формування міського середовища.

60. Громадські будівлі як об'єкти інтерактивного дизайну.

61. Динамічні форми інтерактивного дизайну.

62. Архітектурна адаптація і реновація промислових об'єктів із застосуванням інтерактивного дизайну.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ

Під час вивчення дисципліни «Сучасні тенденції у дизайні архітектурного середовища» використовуються різні форми навчання, однією з яких є лекція.

Метою лекції є сприйняття, розуміння і засвоєння студентом тематичної інформації. Для того, щоб точно сприймати навчальний матеріал, необхідно зосередитися на суті лекції, зрозуміти її основні положення і запам'ятати їх. Конспектування – це своєрідний процес, який містить ряд складових:

- ✓ Слухання (аудіювання) інформації.
- ✓ Відбір та скорочення інформації.
- ✓ Переформулювання відібраної інформації.
- ✓ Записування переформульованої інформації.

Результатом цього процесу є конспект, який дозволяє його автору відтворити в подальшому одержану інформацію з необхідною точністю.

У будь-якому навчальному матеріалі міститься інформація трьох основних різновидів: головна, другорядна і допоміжна. Головною є та інформація, яка має найістотніше значення для засвоєння навчального матеріалу, виражає сутність теми. До неї належать означення наукових понять, формулювання законів, теоретичних принципів тощо. В тексті така інформація виділяється певним чином, на лекції ж – задиктовується.

Другорядна інформація може мати подвійне значення: або її засвоєння необхідне для більш глибокого й цілісного розуміння головної інформації, або ж вона відображає конкретні наслідки та практичні рекомендації, що впливають з цієї інформації. До цього

різновиду інформації належать різного роду коментарії, пояснювальні зауваження, тлумачення.

Призначення допоміжної інформації – допомогти студентові краще засвоїти певний матеріал. Це різного роду методичні поради, нагадування про раніше викладений матеріал, запитання для самоперевірки та ін.

В процесі конспектування кожен з вищеназваних різновидів інформації вимагає і різних способів опрацювання. Головну інформацію необхідно записати як найповніше, без істотних переробок і скорочень, майже дослівно. Допоміжну інформацію, навпаки, повністю пропускаємо. Основна ж робота при конспектуванні полягатиме в переробці другорядної інформації. При цьому інформацію треба узагальнити й скоротити, подати у вигляді плану, тез, висновків, схем, викладення основних результатів тощо.

Необхідно звернути увагу на важливості правильного і зрозумілого скорочення інформації при конспектуванні, акуратності та чіткості оформлення конспекту, виділення основних положень, означень, термінів кольором, графічними оздобленнями) можливо, не в процесі конспектування під час лекції, а в подальшому доопрацюванні) та інше.

Якщо з відповідних причин лекція пропущена, її необхідно законспектувати і опрацювати самостійно, а всі незрозумілі питання щодо загальної структури лекції з'ясувати на консультації.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНІЙ РОБОТИ

Зміст практичного заняття пов'язаний з матеріалом лекцій, самостійною роботою студентів. У вступному слові викладача визначаються значення теми заняття для семінарської роботи студентів, її особливості і місце в навчальному процесі.

Відповідно до мети, завдання та змісту заняття, група може працювати всім складом, а також може бути поділена на мікрогрупи. Під час практичного заняття забезпечується участь кожного студента в обговоренні питань, виконанні практичних завдань, розв'язанні проблемних ситуацій. Для цього використовуються такі прийоми:

✓ постановка додаткових запитань, деталізація різних аспектів основного питання;

- ✓ звернення до сучасного практичного досвіду;
- ✓ індивідуалізація завдань чи розподілення ролей;
- ✓ ускладнення ситуацій;
- ✓ створення дискусійних моментів тощо;
- ✓ аргументованість відповідей студентів, їх пропозицій;
- ✓ забезпечення викладачем активної участі слухачів у бесідах, обміні думками;
- ✓ наявність зацікавленої професійної дискусії.

При підготовці до практичного заняття необхідно акцентувати увагу на особливо важливих аспектах практики, цінному досвіді, можливості та доцільності їх використання в роботі.

Викладач підводить підсумки, чітко й обґрунтовано дає відповіді на запитання студентів та оцінює стан підготовки до заняття. Також викладач дає методичні поради щодо подальшої роботи й використання знань, навичок, набутих на занятті, у практичній діяльності.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Навчальною програмою з дисципліни передбачене обов'язкове виконання кожним студентом індивідуального науково-дослідного завдання. *Індивідуальне навчально-дослідне завдання* (ІНДЗ) – це вид позааудиторної самостійної роботи студента навчального, навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни й завершується разом зі складанням підсумкового контролю із даної навчальної дисципліни.

Таке завдання має питому вагу в підсумковій оцінці із дисципліни й відображає індивідуальну роботу студента. Індивідуальні завдання виконуються студентом на основі знань, отриманих під час лекційних, практичних занять та самостійної роботи, охоплюють зміст навчального курсу в цілому.

Ця група завдань має науково-дослідницький характер, спонукає до якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів. При виконанні ІНДЗ студент повинен продемонструвати вміння з опрацювання наукових джерел, узагальнення фактичних матеріалів та

наукового осмислення обраної теми, творчого й оригінального вирішення поставлених завдань.

Таким чином, метою ІНДЗ є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчальної дисципліни «Сучасні тенденції у дизайні архітектурного середовища» та розвиток навичок самостійної роботи і творчих здібностей, а також оволодіння методикою ведення наукових досліджень.

Студенти виконують ІНДЗ самостійно впродовж вивчення дисципліни з проведенням консультацій викладачем дисципліни відповідно до графіка навчального процесу. Вибір тематики і форми представлення ІНДЗ попередньо узгоджується із викладачем.

При вивченні навчальної дисципліни передбачені такі альтернативні форми представлення ІНДЗ: реферат, тематична тека, анотовані відеоматеріали. Сутність цих видів робіт та вимоги до їх оформлення розкрито нижче.

1 Реферат

Найпростішим видом ІНДЗ студента є *реферат* (лат. *referre* – доповідати, повідомляти) – стислий виклад у письмовій формі суті певного питання або наукової проблеми, що включає огляд літературних джерел і вимагає творчої активності.

Перед підготовкою реферату необхідно:

- а) вибрати тему та ракурс її розгляду з урахуванням елементів проблемності й актуальності;
- б) засвоїти правила послідовності пошуку джерел, систематизації матеріалу, визначити основні положення.

Опрацювання літературних джерел.

Перш ніж ретельно вивчати зміст будь-якого літературного видання, необхідно ознайомитися із анотацією на початку книги, передмовою чи зверненням від автора, переглянути зміст, структуру тощо. При цьому студент повинен виділити окремі розділи, що представляють для нього інтерес. Потім ретельно переглянути та ознайомитися з матеріалом, який відповідає обраній темі.

Одним із основних етапів опрацювання літературного матеріалу є ведення короткого опорного конспекту прочитаного (основні поняття та терміни, анотації, тези, схематичні замальовки та ін.).

Послідовність опрацювання літературних джерел:

- ознайомлення зі змістом джерела;
- здійснення виписок із джерела за «цитатним» принципом із зазначенням автора, назви роботи та сторінкою в тексті;
- створення тематичної картотеки;
- критична оцінка опрацьованих джерел, їх аналіз;
- визначення пріоритетного шляху висвітлення обраної теми;
- побудова плану-проспекту майбутнього реферату.

При опрацюванні літератури необхідно навчитися аналізувати матеріал та формувати чіткі висновки на основі теоретичних положень.

Структура реферату:

а) титульний аркуш містить такі елементи:

- 1) назва керівного міністерства та вищого навчального закладу;
- 2) назва кафедри;
- 3) форма виконання ІНДЗ (реферат);
- 4) тема дослідження;
- 5) інформація про виконавця (факультет, шифр академічної групи, ПІБ студента);
- 6) інформація про перевіряючого (посада, прізвище та ініціали викладача);
- 7) місто та рік виконання дослідження;

б) зміст відбиває назви розділів та підрозділів (пунктів / підпунктів), що розкривають зміст реферату. Усі сторінки нумерують праворуч угорі. Винятком є титульний аркуш (на ньому номер сторінки не проставляється), тому нумерація починається із цифри «2» (аркуш зі змістом);

в) вступ висвітлює загальні аспекти досліджуваної проблеми, стан її вивчення у літературі та актуальність даного дослідження. Тут же вказують мету й завдання дослідження;

г) основна частина розкриває зміст обраної теми дослідження, розбивається на розділи та підрозділи, що відповідають сформульованим у вступі завданням. Рекомендується кожен розділ або підрозділ завершувати коротким підсумком, що в сукупності складе основу майбутніх висновків роботи;

д) висновки містять основні результати, отримані при проведенні дослідження, а також пропозиції та рекомендації щодо

вирішення поставлених завдань відповідно до результатів дослідження;

е) список літератури має містити не менше 6 джерел. Джерела розміщують за абеткою прізвищ авторів або заголовків. Послідовність розміщення ведеться у такому порядку:

- 1) нормативно-правові акти (Конституція України, Закони, ГОСТ, ДСТУ й т.д.);
- 2) використана література (у т.ч. періодична);
- 3) література на іноземних мовах;
- 4) Інтернет - джерела із обов'язковим посиланням на інформацію, що міститься на даному сайті (порталі);

ж) додатки не є обов'язковим елементом і включаються за необхідності. В додатки можуть входити різноманітні таблиці, ілюстрації, схеми, діаграми і т.д. Оформлення виконують у такий спосіб: після списку літератури оформляють окрему сторінку з написом по центру:

«ДОДАТКИ», номер якої є останнім. Нумерацію додатків виконують шляхом використання заголовних букв алфавіту (А, Б, В, ...), які розміщують праворуч угорі.

Вимоги до оформлення реферату: шрифт Times New Roman, кегль 14 пт, інтервал полуторний; відступ першого рядка абзацу 1,5 см; вирівнювання тексту за шириною; поля: верхнє й нижнє – 20 мм, лівє – 25 мм, правє – 15 мм; загальний обсяг – 10-15 сторінок формату А4, переплетених або поданих у файловій папці.

Оцінювання реферату здійснюється з урахуванням трьох головних аспектів: змістовність розкриття теми, нормативність оформлення, донесення результатів дослідження при усному захисті.

Тематична тека

В окремих випадках замість реферату оформляється тематична тека – підбірка матеріалів із заданої теми, оформлена у єдиному стилі. Для створення тематичної теки слід укласти папку, що містить аркуші із ксерокопіями, роздруківками, газетними вирізками та іншими друкованими або рукописними зразками матеріалів, що стосуються досліджуваної теми і певною мірою розкривають її. Загальна структура тематичної теки близька до такої у реферату з тією різницею, що дослідник не аналізує віднайдені джерела у самостійно створюваному тексті, а безпосередньо наводить їх. При цьому захист

тематичної теки передбачає обов'язковий коментар її укладача відносно відповідності розглянутих джерел темі дослідження.

Структура тематичної теки

1. Титульна сторінка.
2. Зміст (перелік матеріалів).
3. Основна частина із матеріалами на пронумерованих аркушах та із обов'язковими посиланнями на першоджерело кожної складової (згідно стандартів оформлення бібліографічного списку).

4. Короткі висновки.

Кількість проаналізованих джерел має бути не меншою від десяти. В окремих випадках допустиме виділення ключових ідей та положень опрацьованого матеріалу (підкреслювання маркером, олівцем).

Анотовані відеоматеріали

Альтернативою до написання реферату та укладання тематичної теки є також підбір тематичних відеоматеріалів (наукових фільмів, телепрограм, відеосюжетів), запис їх на електронні носії (CD або DVD диски) для можливості автономного перегляду та складання анотації до таких відеоматеріалів.

Для складання анотації до тематичних відеоматеріалів пропонується дотримуватися такого плану

1. Тип відеоматеріалу (документальний фільм, телепрограма, навчальний відеосюжет тощо).
2. Назва відеоматеріалу.
3. Рік та країна випуску анотованого відеоматеріалу.
4. Інформація про виробника відеоматеріалу (студія, телеканал, режисер, продюсер тощо).
5. Часова тривалість відеоматеріалу (години, хвилини).
6. Висвітлена у матеріалі проблематика, основний зміст сюжету (тезисно).
7. Відповідність змісту навчальної дисципліни (теми, поняття, закономірності, що розглядаються у сюжеті або можуть бути ним проілюстровані).
8. Можливі недоліки, прогалини, суперечності відеоматеріалу.
9. Формат запису на носій.
10. Джерело доступу до відеоматеріалу, дотримання авторських прав.

Анотовані відеоматеріали як форма звітності захищуються тільки за умови їх захисту. Захист проводиться шляхом перегляду матеріалів (повністю або частково) із проведенням їх наукового коментування.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ

Реферат підводить підсумок вивчення студентами як окремої теми, так і дисципліни в цілому.

Обсяг реферату визначається специфікою досліджуваного питання і змістом матеріалів, їх науковою цінністю та практичним значенням. Оптимальний обсяг реферату складає 10-15 сторінок. Реферат має відповідати вимогам до оформлення рукопису кваліфікаційної роботи: вступ і висновки в сумі не повинні перевершувати 20% від її загального обсягу; текст друкується через 1,5 інтервали на одній сторінці стандартного аркуша з такими полями: ліве – 30 мм, праве – 15мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм; всі сторінки нумеруються: загальна нумерація починається з титульного листа, проте порядковий номер на ньому не ставиться.

На титульному листі реферату вказуються: офіційна назва навчального закладу, факультету і кафедри; прізвище та ініціали автора реферату; повна назва теми; прізвище та ініціали наукового керівника, його науковий ступінь і вчене звання; місто де знаходиться навчальний заклад та рік написання реферату. Після титульного листа подається зміст реферату з точною назвою кожного розділу (параграфу) і вказуванням його сторінок.

Список використаних джерел складається з дотриманням загальноновизнаних вимог до робіт, що готуються до друку. До списку використаних джерел мають бути включені лише безпосередньо використані в рефераті праці в алфавітному порядку авторів. Монографії і збірники, що не мають на титульному аркуші прізвища автора (авторів), включаються до загального списку за алфавітним розміщенням заголовка.

Тема реферату – це не просто повторення засвоєного матеріалу лекції або семінарського заняття. Вона повинна являти собою самостійне розроблення проблеми, достатньо чітко окресленої від

інших. Неприпустиме поєднання декількох проблем або, навпаки, штучне виокремлення певної частини єдиного питання.

Важливими критеріями при доборі теми реферату, є її актуальність, широка джерельна база, наявність необхідного фактичного матеріалу, а також достатнє її висвітлення в науково-методичній літературі, що передбачає, в першу чергу, ознайомлення із загальною концепцією автора праці та його висновками.

Структура реферату:

- ✓ титульний аркуш;
- ✓ зміст;
- ✓ вступ;
- ✓ розділи;
- ✓ висновки;
- ✓ список використаних джерел;
- ✓ додатки (у яких наводяться таблиці, схеми, діаграми

тощо);

- ✓ перелік умовних позначень.

У вступі реферату обґрунтовується актуальність теми, її особливості, значущість з огляду на розвиток науки та практики або науково-методичної діяльності у сфері освіти. У вступі необхідно подати аналіз використаних джерел, назвавши при цьому авторів, які вивчали дану тематику, визначити сутність основних чинників, що вплинули на розвиток явища або процесу, що досліджується, на недостатньо досліджені питання, з'ясувавши причини їх слабкої аргументації.

Основну частину реферату складають кілька розділів, логічно поєднані між собою. Вклад матеріалу в рефераті має бути логічним, послідовним, без повторень. Слід використовувати синтаксичні конструкції, характерні для стилю наукових документів, уникати складних граматичних зворотів, незвичних термінів і символів або пояснювати їх відразу, при першому згадуванні в тексті реферату. Терміни, окремі слова і словосполучення можна замінювати аббревіатурами і сприйнятливими текстовими скороченнями, значення яких зрозуміле з контексту реферату. Неприпустимо використовувати цитати без посилання на автора. При цитуванні будь-якого фрагмента джерела недопустимі неточності. Взагалі, цитатами не слід зловживати. Якщо якийсь важливий документ потребує наведення

його в тексті реферату в повному обсязі, то краще винести його в додатки.

У рефераті необхідно визначити і викласти основні тенденції дослідження, підтвердити їх найтипівішими прикладами, відобразити сучасні ідеї та гіпотези, методики та методичні підходи до вивчення проблеми. Доцільно зупинитися на якомусь дискусійному моменті і спробувати проаналізувати позиції сторін, приєднавшись до однієї з них, чи висловити власну думку на певну проблему та визначити перспективи її вирішення. Кожен розділ реферату повинен завершуватись короткими висновками, чіткими і лаконічними, де узагальнено оцінки та практичні рекомендації. Можна стисло вказати на перспективи подальшого дослідження даної проблеми.

Реферат оцінюється за такими критеріями: актуальність; наукова та практична цінність; глибина розкриття теми, вирішення поставлених завдань; повнота використання рекомендованої літератури; обґрунтування висновків; грамотність; стиль викладу; оформлення реферату; обсяг виконаної роботи; завершеність дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Агранович – Пономарева Е.С. (2009). Справочное издание «Архитектурный дизайн: словарь-справочник» [под общ. Ред. Е.С.Агранович –Пономаревой]. Ростов н/Д:Феникс. 342 с.
2. Вотинов М. А. (2015). Реновация и гуманизация общественных пространств в городской среде: монография / Харьков нац. ун-т гор. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. Харьков : ХНУГХ, 153 с.
3. Маклакова Т. Г. (2008). Высотные здания: градостроительные и архитектурно-конструктивные проблемы проектирования. М: Издательство Ассоциации строительных вузов, 158 с.
4. Габрель М. М. (2004). Просторова організація містобудівних систем. Київ: Видавничий дім АС.С., 400 с.
5. Грашин А. А. (2004). Методология дизайн-проектирования элементов предметной среды. М.: Архитектура-С, 232 с.
6. Елизарова, Л.В. (2008). Экология города: теория, практика, участие общественности: научно-популярное издание. Минск, Издательство «ВЭВЭР», 236 с.
7. Минервин Г.Б., Ермолаев А.П., Шимко В.Т., Ефимов А.В., Щепетков Н.И., Гаврилина А.А., Кудряшов Н.К. (2004). Дизайн архитектурной среды: учеб. для вузов. М.: Архитектура – С, 504 с.
8. Иконников А.В. (2006). Пространство и форма в архитектуре и градостроительстве. Москва: КомКнига, 352 с.
9. Крижановська Н. Я., (2010). Открытые архитектурные пространства центра Харькова: монография. Харьков: ХНАМГ, 219 с.
10. Крижановська Н. Я., Вотинов М. А. (2016). Принципы гуманизации архитектурно-градостроительной инфраструктуры в крупнейших городах Украины (на примере города Харькова): монография. Харьков. нац. ун-т гор. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. Харьков: ХНУГХ, 186 с.
11. Крижановська Н. Я., Вотинов М. А. (2012). Формирование открытых архитектурных пространств в городской среде: монография. Белгород: БГТУ, 158 с.
12. Лазарева А. Г. (2006). Архитектура, строительство, дизайн: учебник. Ростов н/Д: Феникс, 316 с.
13. Нефедов В.А. (2002). Ландшафтный дизайн и устойчивость среды. СПб.: «ПОЛИГРАФИСТ», 295 с.

14. Рижова І.С., Прусак В.Ф., Мигаль С.П. Резанова Н.О. (2017). Дизайн середовища: Словник-довідник / За ред. д.філософ.н., проф. І.С.Рижової. Львів: Простір-М. 360 с.

15. Русанова І В., Шульга Г. М. (2009). Інженерний благоустрій території: навч. Посібник. Львів: Растр-7, 218 с.

Додаткова

1. Иодо И.А., Потаев Г.А. (2003). Основы градостроительства и территориальной планировки: учеб. для вузов. Минск: «Универсалпресс», 216 с.

2. Локотко А. А. (2008). Современные тенденции урбодизайна./ Диссертация на соискание ученой степени магистра архитектуры. Мн.: БНТУ. Кафедра «Дизайн архитектурной среды», 80 с.

3. Радионова Л. А. (2015). Город как социальная система: хрестоматия // Харьков. нац. ун-т город. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. Харьков: ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 163 с.

4. Шимко, В.Т. (2006). Архитектурно-дизайнерское проектирование городской среды: учебник для вузов. М: Архитектура-С, 384 с.

5. Шимко В.Т. (2000). Комплексное формирование архитектурной среды. Основы теории. М.: МАРХИ, Изд-во СПЦ-принт, 108 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.В. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського URL: www.dnrb.gov.ua/

3. Бібліотека українських підручників URL: <http://pidruchniki.ws/>